

Kako smo se včasih igrali?

Živela sem na Stari Savi v graščini kot tretji otrok v družini. Ko sem bila stara sedem let, smo se preselili v pritlično hišo poleg graščine in cerkve. V stanovanju nam je bilo otrokom dolgočasno, ker nismo imeli ne časopisa ne radia. Zato smo vedno želeli iti ven v družbo sosedovih otrok. Fantje so se največkrat igrali *ravbarje in žandarje*. Skrivali in lovili so se kar na velikem območju. Vem pa, da niso šli v Kurjo vas, na Murovo ali Podmežaklo.

*Graščinski otroci na Stari Savi,
last Zvonke Dolgan*

V času mojega otroštva si je vsaka družina poskušala izboljšati prehrano s tem, da je gojila kokoši ali zajce. Zanimivo nam je bilo opazovati kokoš, ki je sedela na jajcih. Nestrpno smo pričakovali, kdaj bodo piščančki začeli kljuvati jajčno lupino. Mali piščančki so nam bili dragocena igrača. Pri tej »igrači« smo morali biti zelo nežni, odgovorni, strpni do »mame« koklje, da je bilo prav za vse, za kokljo, piščančke, nas in starše. Spoznavali smo, da so v naravi tudi nepravilnosti. Žalostni smo bili, ko se na svobodo ni prikljuval piščanček, ampak

nebogljeno bitje, ki se ni bilo sposobno postaviti na noge in živeti.

Velik dogodek je bil, če je kdo od otrok dobil žogo. Zelo radi smo se igrali *med dvema ognjema*. Deklice smo tekmovali v igri, pri kateri smo žogo metale ob zid stavbe; preden smo odbito žogo ujele, smo morale nekaj narediti z rokami (ploskniti) ali žogo ujeti stoje na eni nogi ... Igrali smo se *skrivanca*, pri katerem se je bilo treba *pofočkati* in določiti območje skrivanja. Ko so bili napeti politični odnosi zaradi še nedorečene usode Trsta, smo z nekakšno zastavo postrojeni kot četa vojakov hodili po Stari Savi in kričali: »Tujega nočemo, svojega ne damo!« Ko smo se lovili, smo določili »zapik«, kjer se je tisti, ki je lovil, lahko malo odpočil.

Fantje so se igrali s frnikolami. Nekateri so imeli steklene in lepo pisane, drugi pa kar kovinske kroglice (iz ležajev). S frnikolami so tudi barantali, si jih zamenjavali ali kupovali. Če pa si je kdo hotel premisliti in jih dobiti nazaj, so rekli: »Kar je dano, je v zemljo zakopano!«

Na peščena tla smo risali ozemlja držav in se igrali *zemljo krast*. Skakali smo *ristanc*. Na deževne dni smo se igrali domine (če smo jih imeli) ali *špano* s fižolčki dveh različnih barv. Igrali smo se tudi *ladjice potapljat*.

Najbolj mi je ostala v spominu predstava, ki jo je organizirala Milena Konig. Izbrala je pesmi in tekste ter nastopajoče, ki nas je učila. Starši so nam posodili zavese od stalaž (ki so nadomeščale omare), da smo jih obesili med oder in gledalci. Določili smo dan in uro predstave na dvorišču. Moj brat Milan je še z dvema fantkoma recitiral pesem *Mi smo kroparski kovači*. Imeli so lepo nakovalo (verjetno od sosedu, ki je popravljajl čevlje) in velika kladiva. Usklajeno so tolkli in recitali. Jaz sem pela pesem *Majhna sem bila*. Enemu od sosedov je bil nastop zelo ganljiv, še posebej del pesmi *Mamica moja piške prodala, piške so čivkale, jaz pa jokala*. Pred predstavo smo pobirali prostovoljne prispevke.

Ustanovili smo društvo, izbrali predsednika, blagajnika in bolničarko. Načrtovali smo pohod v neznano. Ni nam uspelo, da bi šli samostojno na pot. Ko smo se hoteli založiti s hrano, je postalo staršem sumljivo in skrb vzbujajoče. Končalo pa se je tako, da je z nami odšla v Rovte naša mama. Med poletnimi počitnicami smo s starši nabirali borovnice. Malo smo res nabirali, ker smo se več lovili in gugali na vejah.

Nekateri smo imeli skiroje. Kovinske dele zanje so očetje poiskali na kupih starega železja v železarni in jih priredili, lesene pa je izdelal mizar. Skoraj vsaka družina je imela voziček na štiri kolesa. Služil je za prevoz pridelkov z vrta, *fāsenge*, ozimnice ali poškodovanega oziroma bolnega otroka v obratno bolnišnico na Senožetih ali v bolnišnico na Plavžu. Z vozički smo se otroci veliko igrali na dvorišču pred graščino. Vozili smo drug drugega in vadili, kako med vožnjo varno izstopiti. Poleti smo bili večinoma bosí in velikokrat krvavi. Vendar smo komaj čakali na maj, ko smo se smeli sezuti in tekati naokoli bosí, ker smo skoraj vsi imeli »pošvedrane«, ponošene in od starejših bratov in sester »podedovane« čevlje. Bili so iz trdega usnja. Da se podplat ne bi prehitro izrabil,

so nanj pritrdili majhne podkvice. Zaradi tega je bil vsak naš korak zelo slišen in izdajajoč pri igrah. Bili smo kot štorcljajoči pastir v lesenih coklah, ki je občasno spremljal vagon z živino iz Holandije.

Zelo radi smo se tudi obešali na vrv, ko je hodila mežnarica z velikim ključem odklepat cerkev in zvonit avemarijo. Ko smo sosedo zagledali v črnem predpasniku, smo se sredi še tako zanimive igre ali tekme spustili v dir k cerkvenim vratom, da bi smeli potegniti vrv in pozvoniti. Še zdaj mi je pred očmi njeno prigovarjanje, naj bomo spoštljivi in tihi ter da naj poklekne in se pokrižamo.

Miklavž mi je prinesel zibelko z žimnico, blazinico, prešito odejico in punčko. Oblečena je bila v tako lepa oblačilca, kakršna je znala splesti le moja mama. Ta zibelka (atov izdelek) je prestala več kot 65 let in igre več generacij otrok. V njej smo za fotografiranje zibali tudi nekatere od mojih desetih vnukov.

Pozimi smo šli s sankami do Jerce v Jeseniške Rovte in tekmovali, kdo se bo prvi prisankal do Čufarja na Plavžu. Če smo bili užaljeni zaradi slabše »uvrstitve«, smo tekmo ponovili in šli še enkrat peš do Jerce.

Otroci iz graščine in kasarne smo se veliko družili. Veliko smo se igrali, včasih pa tudi sprli in stepili, pa se potem spet pobotali. Na otroštvo imam lepe spomine. Ena od vnukinj mi velikokrat reče: »Povej, kako je bilo, ko si bila majhna.«

*Zvonkini vnuki in njena zibelka,
last Zvonke Dolgan*